

Manifest WBE 'West-Twente'
“Transitie naar duurzame energie
met behoud van kwaliteit van natuur en landschap”

Manifest WBE 'West-Twente'

“Transitie naar duurzame energie met behoud van kwaliteit van natuur en landschap”

Aanleiding.

Duurzame energie, energie uit onuitputtelijke bronnen als zon(licht) en wind, staat enorm in de belangstelling. Dat zien we ook om ons heen: overal zie je huizen met zonnepanelen. En de windmolens in de Flevopolder en net over de grens? Daar zijn we al jaren aan gewend.

Foto: EPA

Dat opwekking van duurzame energie steeds meer in de belangstelling staat komt door het Klimaatakkoord: om klimaatverandering tegen te gaan heeft Nederland zich in Europees en mondiaal verband verplicht om uitstoot van CO₂ fors naar beneden bij te stellen: we willen in Nederland in 2030 bijna de helft (49%) minder broeikasgassen uitstoten dan we in 1990 deden.

Het belangrijkste broeikasgas is koolstofdioxide (CO₂). Daarom richten we ons in Nederland vooral op het verminderen van de CO₂-uitstoot in de lucht. Dat kan door technische oplossingen als efficiëntere verbranding tijdens productieprocessen, vermindering of zelfs stoppen met het gebruik van fossiele brandstoffen (kolen, olie, gas), toepassen van filtertechnieken maar ook bijvoorbeeld door het produceren (en dus eten) van minder vlees.

Eenzijds moeten we dus toe naar een grote verduurzaming om de 'klimaatdoelen van Parijs' te halen. Kijkend naar het grotere geheel is dit nodig voor behoud van de mondiale biodiversiteit. Betekent dit dan dat we maar overal windmolens en zonneparken moeten toe staan? De WBE vindt van niet: er moet goed en zorgvuldig nagedacht worden over hoe we invulling geven aan de inzet van zonne- en windenergie. Maar we moeten met deze ontwikkelingen ook weer niet een ander probleem gaan creëren. Namelijk het effect dat dit soort ontwikkelingen kunnen hebben op de biodiversiteit en landschap, identiteit en beleving.

WBE 'West-Twente' is zich er van bewust dat er ook wetenschappelijk onderzoek is dat aantoont dat de voorgestelde maatregelen uit het Klimaatakkoord weinig tot geen effect zullen hebben (Bron: <https://www.climategate.nl/wp-content/uploads/2019/01/Nieuw-klimaat-alarm.pdf>). Maar omdat er in meer of mindere mate toch uitvoering gegeven wordt aan het Klimaatakkoord en dit op korte termijn effect zal hebben op de inrichting van het landelijk gebied, wil de WBE haar standpunt, verwoord in dit manifest, naar buiten brengen.

3 januari 2023

Bestuur WBE 'West-Twente'

WBE 'West-Twente' en duurzaamheid.

Ook de WBE staat, binnen haar doelstelling en mogelijkheden, duurzaamheid voor:

binnen het werkgebied van de WBE beheren de leden, de jagers, het veld waar zij jagen op een duurzame manier. Er wordt niet te veel van bepaalde soorten geschoten en waar nodig, beschermt hij plant en dier. Naast bejaagbare soorten, die het mooiste stukje duurzame vlees produceren dat je kunt vinden, respecteert de jager andere soorten. In barre tijden spant de jager zich in om het welzijn en de biotoop van dieren te ondersteunen.

Toch kunnen mondiale ontwikkelingen die leiden tot het terugbrengen van de CO₂ uitstoot, ook op gespannen voet staan met het regionale duurzame beheer dat de WBE voorstaat. Want hoe ga je om met allerlei initiatieven voor aanleg van zonneparken en het plaatsen van windmolens binnen het werkgebied? Dat is een lastig onderwerp.

In dit manifest lees je hoe WBE West-Twente denkt een goede balans te vinden door enerzijds duurzame energieproductie te stimuleren en anderzijds natuur- en landschapswaarden intact te houden of zelfs te verbeteren.

Zonne-energie

De WBE is wat de zonne-energie betreft van mening dat eerst moet worden ingezet op het stimuleren en plaatsen van zonnepanelen op daken van panden op industrieterreinen, agrarische bedrijven en woonhuizen. Daken van stallen kunnen de betreffende eigenaar voorzien van stroom, maar ook anderen, bijvoorbeeld de burens, kunnen hiervan profiteren (noaberschapsgedachte).

Volgens onderzoekers van Deloitte (Bron: <https://www2.deloitte.com/nl/nl/pages/data-analytics/articles/zonnepanelen.html>) kan Nederland in 50 procent van de huidige totale elektriciteitsbehoefte voorzien als het alle daarvoor geschikte daken bedekt met zonnepanelen.

Voor het werkgebied van WBE 'West-Twente' is dit overzichtelijk gemaakt in de volgende tabel:

Overzicht geschikt dakoppervlak voor zonnepanelen WBE West-Twente			
gemeente	Hellendoorn	Rijssen-Holten	Wierden
geschikt dakoppervlak in km ²	2,7	2,5	1,9
aantal panden	24.193	20.866	15.931
woonpanden	13.084	12.237	8.749
industriepanden	367	356	247
kantoorpanden	93	125	51
overige panden	10.649	8.148	6.884

Omgerekend staat binnen WBE 'West-Twente' ca 7 km² geschikt dakoppervlak gelijk aan 700 ha landbouwgrond (oftewel bijna 1.035 voetbalvelden; dat spreekt vaak meer tot de verbeelding).

Maar op 700 ha landbouwgrond kunnen ook 128 hazen of 28 reeën leven (Bron: <http://natuurtijdschriften.nl/download?type=document&docid=590115>, of 13 paartjes patrijzen onder de huidige matige omstandigheden (Bron: telling Stichting Patrijs van West-Twente 2014-2017).

Nadat het daarvoor geschikte dakoppervlak is vol gelegd met zonnepanelen, kan overwogen worden om grond in te zetten voor het opwekken van zonne-energie. Voordat dit echter het geval is moet vooraf deugdelijk onderzoek zijn uitgevoerd waaruit blijkt wat de gevolgen voor flora en fauna en landschap zijn.

Gevolgen van zonneparken voor flora en fauna.

Zonnepark De Groene Weuste bij Wierden (Tubantia © Wierden)

Zonneparken zijn met zonnepanelen gevulde percelen of terreinen die door een bepaalde hoeveelheid zonnepanelen een bepaalde hoeveelheid energie, uitgedrukt in kWh, leveren. Deze energie wordt doorgeleverd aan bedrijven of huishoudens. De oppervlaktes die tot dusver gevuld zijn met zonnepanelen variëren. Doorgaans geldt een oppervlakte van minimaal 3 ha (aaneengesloten). Lokale initiatieven hebben doorgaans ook kleinere percelen.

Sommige ontwikkelaars ontwikkelen percelen vanaf 10 ha (aaneengesloten) of groter. (Bron: <https://www.eelerwoude.nl/wp-content/uploads/2018/02/Veelgestelde vragen-zonneparken.pdf>)

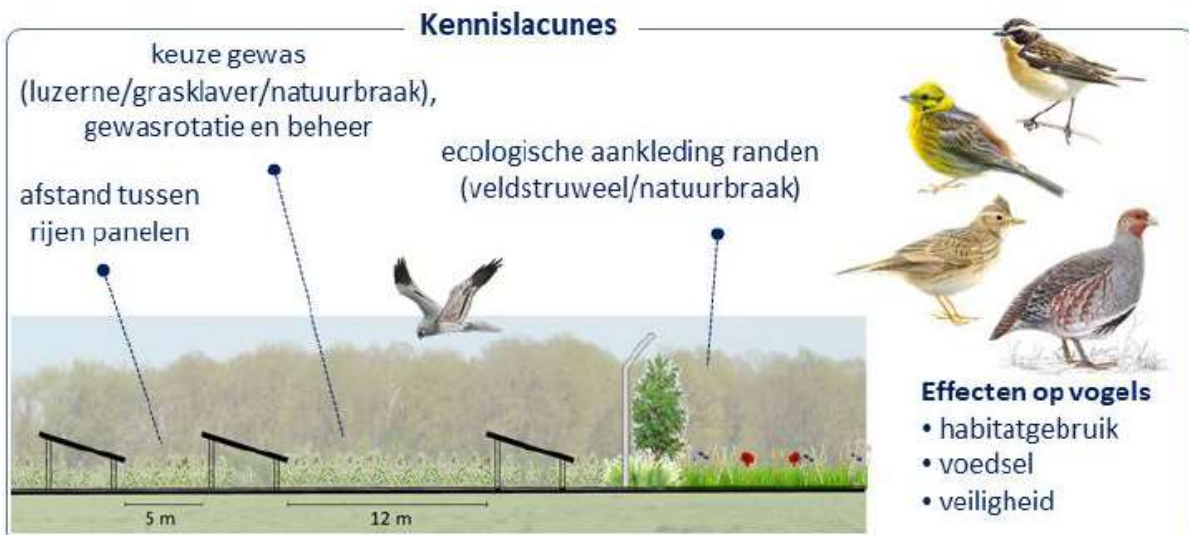
Om het zonnepark komt, in verband met veiligheidseisen, een hekwerk. In een door versnippering geteisterd Nederland (door wegen en bebouwing) vormen deze met hekwerken omsloten terreinen een extra hindernis voor met name grotere zoogdieren als haas, vos, das en ree, maar ook voor reptielen en amfibieën. Deze soorten raken dus een stuk van hun leefgebied kwijt. Kleine zoogdieren als muizen, hermelijn en wezel kruipen wel door het hekwerk heen.

De hoogte van de stellages waarop de zonnepanelen liggen is tussen de 1.00 – 1.80 meter (Bron: https://www.rho.nl/uploads/documents/zonneparken_brochure_LR.pdf). In een open gebied, dat wellicht ook geschikt zou zijn voor weidevogels, schrikt dat deze bedreigde soorten af omdat zij vrij uitzicht willen.

Als er zonneparken moeten worden aangelegd volgt WBE 'West-Twente' de conclusies uit de "Literatuurstudie en formulering richtlijnen voor een ecologische inrichting van zonneparken in de provincies Groningen en Noord-Holland":

In deze studie wordt geconcludeerd dat er in ieder geval meer onderzoek gedaan moet worden naar de ecologische inrichting van zonneparken. Denk daarbij aan vragen als:

1. Wat is voor welke vogelsoorten de optimale vegetatie onder en tussen de rijen zonnepanelen? Oftewel, in het geval van broedvogels, welk leefgebied wordt door welke soorten uitgekozen om in te broeden en naar voedsel te zoeken. Belangrijk hierbij is de landschappelijke inpassing van het zonnepark. In open gebieden komen namelijk andere soorten voor (gele kwikstaart, veldleeuwerik) die een andere voorkeur zullen hebben dan soorten van meer gesloten gebieden (paapje, patrijs). Hierbij zullen er belangrijke verschillen zijn tussen akker- en weidevogelgebieden.
2. In hoeverre is de aanleg van een landschappelijk ingepast zonnepark daadwerkelijk een ecologische winst op het leefgebied van boerenlandvogels? Oftewel, is er een toename van het aantal boerenlandvogels na de aanleg van het zonnepark?
3. Hoe beïnvloedt de afstand tussen de rijen met zonnepanelen het gebruik van het zonnepark, en hoe verschilt dat tussen soorten? Onderzoek laat zien dat een grotere afstand tussen rijen panelen positief is voor belangrijke soorten zoals de veldleeuwerik.
4. Wat is het optimale beheer in en rondom zonneparken? Voorkomen moet worden dat (compenserende) maatregelen een soort 'ecologische val' vormen, oftewel dat de soorten naar de zonneparken gelokt worden maar dat hun broedsucces en overleving onvoldoende is. Variatie bij maai- en/of graasbeheer, gevarieerd in tijd en plaats is hierin belangrijk.
5. Profiteert de biodiversiteit het meest van een ecologische ingericht zonnepark of meer van de compensatie buiten de zonneparken?

Afbeelding uit Literatuurstudie en formulering richtlijnen voor een ecologische inrichting van zonneparken in de provincies Groningen en Noord-Holland

6. Hoe kan worden voorkomen dat door de technische opbouw van een zonnepark en het beheer ervan, op de bodem onder de panelen wezenlijk minder vegetatie groeit en als gevolg daarvan ook de gezondheid van de bodem (en bodemleven) afneemt?

7. Wat zijn de effecten op de boerenlandvogels?

Met antwoorden op deze vragen kunnen zonneparken een wezenlijke bijdrage leveren aan instandhouding en uitbreiding van (kwetsbare) soorten en een mooi landschap.

Eisen aan zonneparken

WBE 'West-Twente' is van mening dat er, naast gedegen onderzoek, aan een aantal eisen moet worden voldaan voordat tot het aanleggen van zonneparken kan worden overgegaan:

- om versnippering van leefgebieden voor grotere zoogdieren tegen te gaan moet minimaal 15% van het omsluitende hekwerk openingen hebben zoals www.zunneweideriessen.nl dat heeft toegepast. Hier is het terrein aan de zuidzijde voorzien van een brede watergang. Deze vormt een barrière voor mensen maar voor (zoog)dieren is dit geen beletsel.
- er moet sprake zijn van coöperatieve ontwikkeling. Dat wil zeggen dat de omgeving moet profiteren van de zonneparken.
- er moet sprake zijn van een goede landschappelijke inpassing. Daarvoor is het nodig dat er compensatie in natuur- en landschapswaarden wordt gerealiseerd, zowel binnen het zonnepark als daarbuiten.
- juridische borging van de compensatiemaatregelen in het bestemmingsplan.
- aandacht voor voldoende en intensieve monitoring van vogels en zoogdieren.

Windenergie

Foto: www.eazwind.com/nl/home-4-2/

De WBE is wat de windenergie betreft van mening dat er gekeken moet worden naar windmolens die, hoe raar het ook mag lijken, zo weinig mogelijk opvallen of beter gezegd: windmolens die opgaan in het landschap. Meest geschikte locaties hiervoor zijn agrarische bedrijven die door het plaatsen van een windmolen zelfvoorzienend zijn. Een mooi voorbeeld van een landschappelijk ingepaste windmolen is de windmolen van E.A.Z. WIND

E.A.Z. WIND levert een kleine eenvoudige windmolen met houten bladen en groene mast.

Met de geringe afmetingen, houten bladen en ranke mast heeft de windmolen een bescheiden uitstraling. Daarmee komt de windmolen tegemoet aan de zorgen van burgers en overheid, die windenergie associëren met grootschaligheid en besluitvorming van bovenaf. Een kleine windmolen is geschikt voor het open agrarische cultuurlandschap en bij dorpsranden. De relatief kleine windmolen biedt daarom de mogelijkheid betrekkelijk eenvoudig ingepast te worden in het bestaande landschap. Eigenlijk zoals landschapsarchitecten dat met bomen doen.

Meer informatie vind je op <https://www.eazwind.nl/>

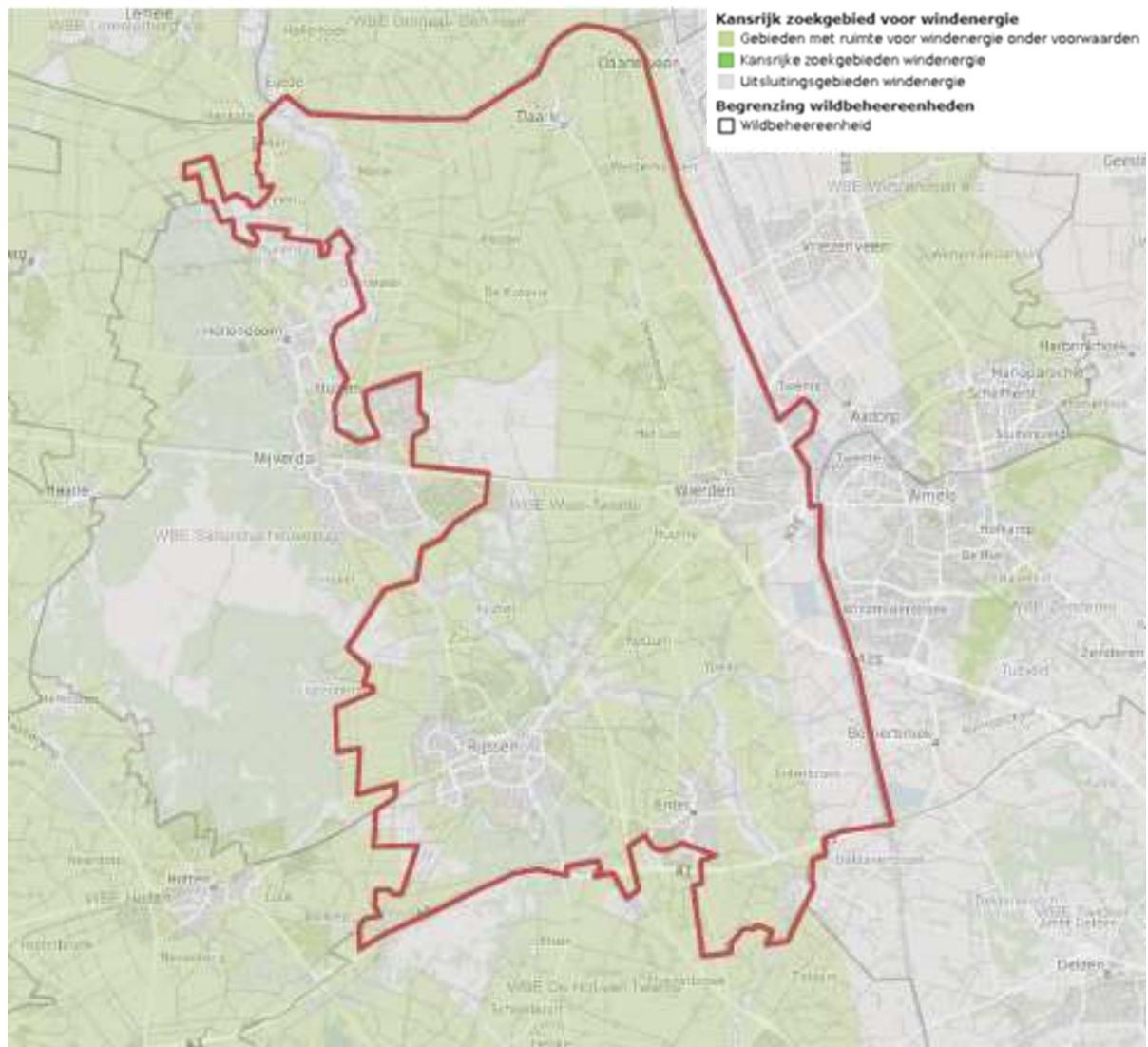

Foto: www.eazwind.com/nl/home-4-2/

Naast E.A.Z. WIND zijn er ook andere aanbieders als <https://bestwatt.nl/>

Dat er binnen het werkgebied van WBE 'West- Twente' ruimschoots mogelijkheden liggen voor het plaatsen van windmolens laat de kaart op de volgende pagina zien (Bron: <https://geo.overijssel.nl/viewer/app/master/v1>).

Het groen aangegeven deel op de kaart is door de provincie aangewezen als 'Kansrijk zoekgebied voor windenergie (Gebieden met ruimte voor windenergie onder voorwaarden)'. Volop mogelijkheden dus!

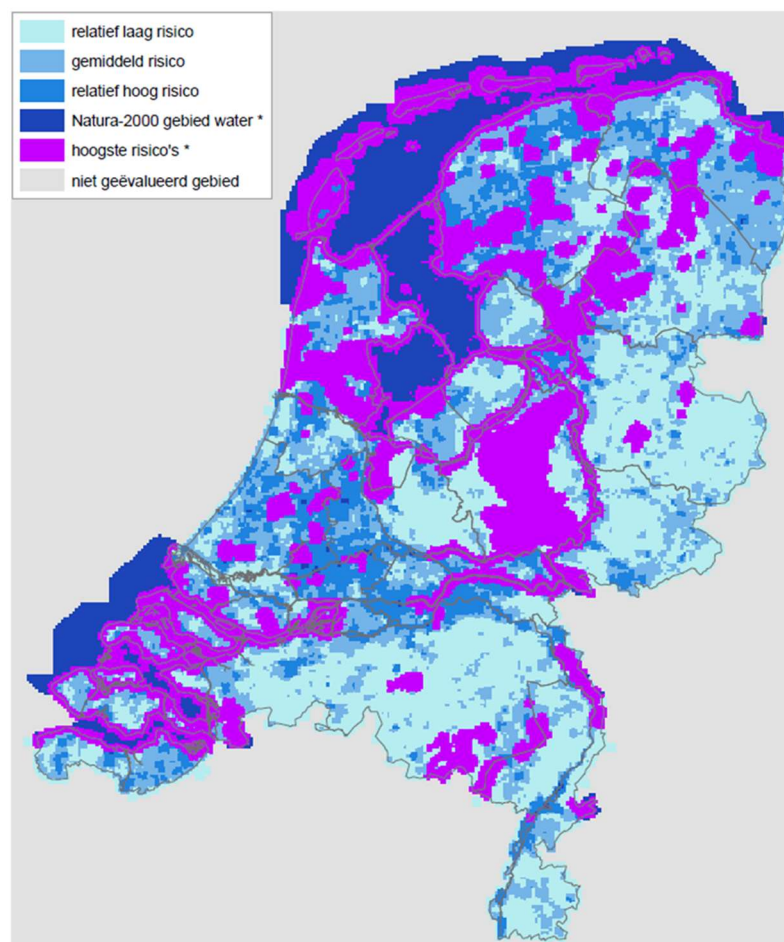
Gevolgen van windmolens of windmolenparken voor flora en fauna.

In dit manifest gaan we uit van het gebruik van de kleinere windmolens. Dit vanuit de gedachte dat deze windmolens het best passen bij de schaal van het landschap binnen het werkgebied van de WBE en het idee dat degene die het meest profiteert van de opbrengst van een windmolen, ook de meeste lasten heeft (slagschaduw, geluid, visueel). Er is echter weinig bekend over het effect van (grote) windmolens op de fauna, sommige onderzoeken spreken elkaar hierover zelfs tegen. Omdat windmolens geen effect hebben op de samenstelling van vegetatie of het beheer ervan wordt flora hier verder niet behandeld.

De Vogelbescherming heeft een onderzoek laten uitvoeren naar de risico's van windmolens op vogels: De nationale windmolenrisicokaart voor vogels (Bron: https://assets.vogelbescherming.nl/docs/e3b4524d-5cc2-4565-a65e-3226a124837e.pdf?_ga=2.128694090.779169179.1549311224-375856137.1493452674)

De kaart hiernaast komt uit voornoemd onderzoek en geeft een beeld van de risico's van windmolens voor vogels, waarbij opgemerkt moet worden dat het hier de 'gangbare', en dus hoge en grote windmolens betreft. Binnen het werkgebied van WBE 'West-Twente' blijkt het risico voor vogels relatief laag tot gemiddeld. Met andere woorden: kleine windmolens zoals hier beschreven vormen weinig tot geen gevaar voor vogels. Zekerheidshalve echter vindt WBE 'West-Twente' dat de aanbevelingen zoals de Vogelbescherming die doet met betrekking tot windmolens zorgvuldig gevolgd moeten worden om de risico's van negatieve effecten voor vogels zo klein mogelijk te houden. Zie hiervoor <https://www.vogelbescherming.nl/over-ons/standpunten/standpunt-windenergie>

Nationale windmolenrisicokaart voor vogels

De Zoogdierenvereniging heeft haar zorgen geuit over het effect van windmolens op vleermuizen (Bron: <https://www.zoogdierveniging.nl/zorgen-over-effecten-windmolens-op-vleermuizen>). Ook al mag dit onderzoek uit 2008 wellicht gedateerd zijn, met de (actuele) kennis die er is over het effect van windmolens op vleermuizen moet terdege rekening worden gehouden bij het plaatsen van windmolens of windmolenparken. Bijvoorbeeld door aanleg van beplanting: vleermuizen kunnen hierdoor een andere vliegroute aannemen waardoor de kans op contact met een windmolen kleiner wordt.

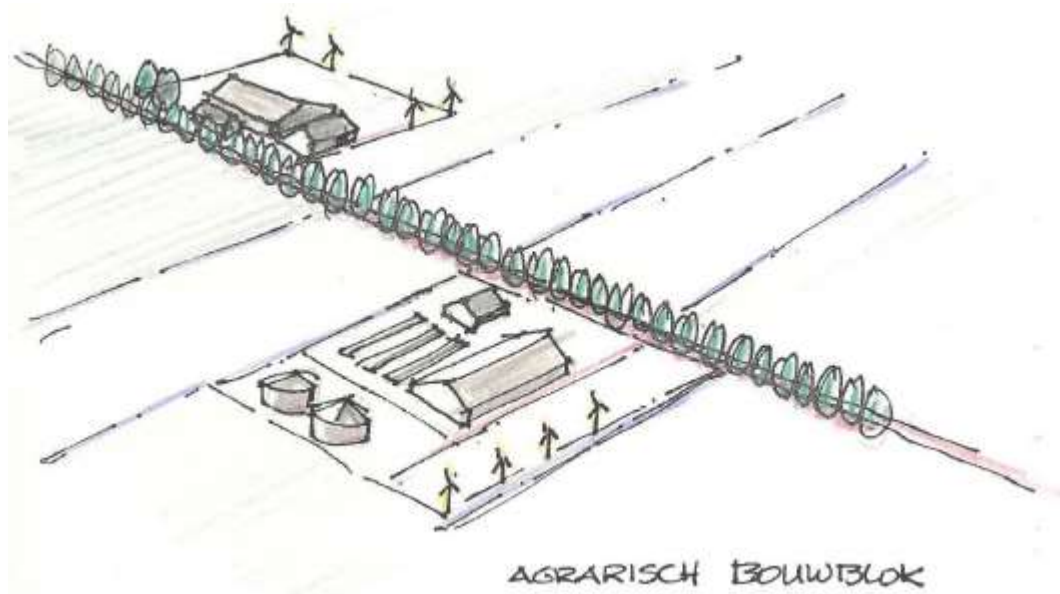
Eisen aan windmolens en windmolenparken

WBE 'West-Twente' is van mening dat er, naast gedegen onderzoek, aan een aantal eisen moet worden voldaan voordat tot het plaatsen van windmolens kan worden overgegaan:

- er moet, in geval van windmolenparken, sprake zijn van coöperatieve ontwikkeling. Dat wil zeggen dat de omgeving moet profiteren van de zonneparken. Dorpsmolens kunnen hieraan bijdragen en het collectieve bewustzijn vergroten.

- er moet sprake zijn van een goede landschappelijke inpassing. Dat dit mogelijk is blijkt uit <file:///C:/Users/Gebruiker/Downloads/09%20-%20Bijlage%203%20-%20EAZ%20windmolens%2015m.pdf>

Een voorbeeld uit dit document staat hieronder.

- ondanks het kleinschalige karakter van deze windmolens moet er aandacht blijven voor voldoende en intensieve monitoring van vogels en vleermuizen.

WBE 'West-Twente'

Postbus 377
7460 AJ Rijssen

www.wbwest-twente.nl
info@wbwest-twente.nl

